

Sygn. akt II PSK 366/21

POSTANOWIENIE

Dnia 23 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa A. H.
przeciwko P. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w T.
o wynagrodzenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 23 sierpnia 2022 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku
z dnia 29 kwietnia 2021 r., sygn. akt VII Pa 8/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 2.025 zł (dwa tysiące dwadzieścia pięć) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2021 r. oddalił apelację pozwanej P. spółki z o.o. w W. (obecnie z siedzibą w T.) od wyroku Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe w Gdańsku z dnia 26 października 2020 r., którym zasądzono od pozwanej na rzecz powódki A. H. tytułem premii kwotę 68.787,63 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwoty 68.777,80 zł od dnia 11 czerwca 2016 r. do dnia zapłaty, od kwoty 9,83 zł od dnia 25 listopada 2017 r. do dnia zapłaty oraz orzeczono o kosztach postępowania odwoławczego.

Sądy obu instancji uznały, że zawarcie porozumienia z dnia 9 marca 2016 r., w którym powódka jako pracownik oświadczyła, iż ogranicza kwotę premii

wynikającą z porozumienia dodatkowego, obejmującego ją systemem premiowania na rok 2015 r., do wysokości 30% przysługującej jej kwoty stanowiło nic innego jak zrzeczenie się 70% przysługującej jej premii. Wskazały, że premia jako składnik wynagrodzenia korzysta z takiej samej ochrony jak wynagrodzenie za pracę, zatem nie ulega wątpliwości, iż art. 84 k.p. dotyczy również premii. Porozumienie w zakresie, w jakim zawierało oświadczenie powódki o zrzeczeniu się prawa do należnej części wynagrodzenia jest zatem nieważne z mocy art. 58 k.c. w związku z art. 300 k.p. W ocenie Sądów obu instancji nie można również przyjąć, aby żądanie powódki było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 8 k.p.), bowiem brak jest dowodów, które świadczyłyby o nielojalnym zachowaniu pracownika względem pracodawcy. Powódka świadczyła bowiem pracę i spełniła warunki do przyznania premii, której tylko część została jej wypłacona.

Pozwana zaskarżyła w całości wyrok Sądu Okręgowego skargą kasacyjną, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego: 1) art. 8 k.p., przez jego błędną wykładnię wyrażającą się w przyjęciu, że powódka dochodząc w niniejszym postępowaniu zapłaty premii od pozwanej nie czyni ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współżycia społecznego, podczas gdy z całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że powódka nadużyła prawa podmiotowego, w szczególności naruszając zasady zaufania i lojalności, zważywszy na okoliczność rozwiązania przez strony umowy o pracę na podstawie porozumienia stron, a jak wynika z treści porozumienia o rozwiązaniu z powódką umowy o pracę z dnia 16 marca 2016 r., powódka uzyskała od pozwanej odprawę w wysokości 6-miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego, przekraczającą wysokość roszczenia dochodzonego w tej sprawie oraz złożyła oświadczenie, że wyczerpuje to roszczenia ze stosunku pracy; 2) art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez ich niezastosowanie, wyrażające się w przyjęciu, że zgodną wolą stron podczas zawierania porozumienia o rozwiązaniu umowy o pracę z dnia 16 marca 2016 r. nie było zaspokojenie wszelkich roszczeń powódki wobec pozwanej ze stosunku pracy, podczas gdy zgodna wola stron, ustalona przy zastosowaniu reguł wykładni oświadczeń woli wyrażonych w art. 65 § 1 i 2 k.c. prowadzić powinna do wniosku, że zgodnym zamiarem stron było zaspokojenie

wszelkich roszczeń powódki wobec pozwanej ze stosunku pracy, w tym roszczenia o zapłatę spornej części premii za 2015 r.; 3) art. 84 k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że zawarcie przez strony porozumienia z dnia 16 marca 2016 r. stanowiło zrzeczenie się przez powódkę prawa do wynagrodzenia w rozumieniu art. 84 k.p., podczas gdy porozumienie to przewidywało wypłatę powódce należności w wysokości 120.000 zł oraz zgodne stwierdzenie przez strony z jakiego tytułu wskazana płatność została dokonana (zaspokojenie roszczeń powódki ze stosunku pracy, co do których powódka zgodnie z ust. 5 porozumienia oświadczyła, że zostały wyczerpane przez przyznanie odprawy); 4) art. 58 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie, wyrażające się w przyjęciu, że porozumienie z dnia 16 marca 2016 r. zawarte przez strony jest dotknięte nieważnością, podczas gdy porozumienie to uznać należy za skuteczne i wiążące oraz wywołujące skutki związane ze złożeniem przez powódkę oświadczenia w ust. 5 porozumienia, o wyczerpaniu roszczeń ze stosunku pracy, w tym roszczenia o wypłatę części premii za 2015 r. dochodzonej w przedmiotowym postępowaniu.

Pozwana w oparciu o powyższe zarzuty wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu oraz o zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwana uzasadniła spełnieniem przesłanki wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wskazując, że oczywista zasadność skargi kasacyjnej wynika z naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisów postępowania i przepisów prawa materialnego opisanych w zarzutach skargi kasacyjnej. Zdaniem pozwanej Sąd Okręgowy w sposób oczywiście błędny rozpoznał apelację, oddalając ją w całości i uznając, że nie doszło do wypełnienia przesłanek określonych w art. 8 k.p. Jednocześnie w sposób oczywisty dopuścił się naruszenia przywołanych w zarzutach przepisów prawa materialnego, w istocie pomijając rozważenie skutków, jakie w stosunkach zobowiązaniowych stron wywołało porozumienie o rozwiązaniu umowy o pracę. Jednoznaczna treść porozumienia o rozwiązaniu umowy o pracę z dnia 16 marca 2016 r. w sposób oczywisty powinna wygasić roszczenie powódki dochodzone w niniejszym postępowaniu.

Pozwana wskazała, że Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 17 czerwca 2021 r. w sprawie II PSK 105/21 (obecnie: II PSKP 89/21), rozpoznając jej wniosek o przyjęcie złożonej skargi kasacyjnej do rozpoznania, w analogicznych sprawach dotyczących innych pracowników, orzekł o przyjęciu skargi.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódka wniosła o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz zasądzenie na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. wówczas, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, bądź istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, czy też zachodzi nieważność postępowania lub gdy skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W konsekwencji tegoż w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym m.in. na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wywodu prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania

kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2013 r., III SK 55/12, LEX nr 1482419 i powołane tam orzeczenia).

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty przez pozwaną na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu

podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4 poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 10 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Zatem we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Jednak o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860). Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tych wymagań odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo określeniem „rażącego”, „ewidentnego”, „kwalifikowanego” lub „oczywistego”, jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 lutego 2014 r., III PK 86/13, LEX nr 1644571; z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, LEX nr 1511117; z dnia 11 kwietnia 2018 r., III UK 98/17, LEX nr 2497587).

Oceniany w tym kontekście wniosek skarżący o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. We wniosku skarżąca podnosi, że oczywista zasadność skargi kasacyjnej wynika z naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów postępowania i przepisów prawa materialnego opisanych w zarzutach skargi kasacyjnej. W tym zakresie skarżąca odsyła zatem do podstaw skargi kasacyjnej. Podkreślić należy, że skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). Nie jest wystarczające powołanie się na przepisy zawarte w podstawach skargi bowiem podstawy kasacyjne stanowią odrębny element skargi i podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi

kasacyjnej do rozpoznania. Oznacza to, że nie zastępują one ani nie uzupełniają podstawy przedsądu.

Odnosi się to również do szczególnej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., która jako jedyna podstawa przedsądu ma na uwadze indywidulany interes skarżącego w przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania. O ile zasadne podstawy kasacyjne (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.) mogą prowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej, to w przypadku podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. znaczenie ma dopiero oczywista zasadność skargi, czyli samodzielne (odrębne od podstaw kasacyjnych) wskazanie i wykazanie we wniosku naruszenia przepisów, które bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że objęty skargą wyrok, jest oczywiście wadliwy i dlatego skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2020 r., I UK 250/19, LEX nr 3029692).

Jedynym przepisem powoływanym w uzasadnieniu wniosku, który został w ocenie skarżącej przez Sąd Okręgowy rażąco naruszony jest art. 8 k.p. Skarżąca podnosi, że Sąd Okręgowy oddalając jej apelację w całości, naruszył art. 8 k.p., uznając, iż nie doszło do wypełnienia przesłanek określonych w tym przepisie, uzasadniających oddalenie powództwa w całości. Przypomnieć zatem należy, że jak wskazywano na to już chociażby w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 25 sierpnia 2021 r., II PSK 151/21 (niepubl.), regulacja zawarta w art. 8 k.p. należy do kategorii przepisów prawa zawierających klauzule generalne (zwroty niedookreślone), wobec czego z natury rzeczy ma charakter ogólny, a jej zastosowanie jest ściśle uzależnione od konkretnych okoliczności faktycznych. Z tego względu kwestia prawidłowego zastosowania art. 8 k.p. nie może być uznana za argument wskazujący na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej. Tylko w szczególnych i wyjątkowych sytuacjach można stwierdzić oczywiste naruszenie prawa przy stosowaniu przez sąd klauzul generalnych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2020 r., II PK 196/19, LEX nr 3147702). Ocena, czy w konkretnym przypadku ma zastosowanie norma art. 8 k.p., mieści się w granicach swobodnego uznania sędziowskiego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 2018 r., III PK 5/18, LEX nr 2578230). Sfera ta w ramach postępowania kasacyjnego może podlegać kontroli tylko w przypadku

szczególnie rażącego i oczywistego naruszenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 lipca 1970 r., III PRN 39/70, OSNCP 1971 nr 3, poz. 53; PiP 1972 nr 10, s. 170, z glosą K. Piaseckiego; z dnia 15 września 1999 r., III CKN 339/98, OSNC 2000 nr 3, poz. 58; OSP 2000 nr 4, poz. 66, z glosą A. Szpunara; z dnia 30 października 2003 r., IV CK 151/02, niepubl; czy postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2008 r., III CZP 104/08, LEX nr 478177). Ponadto stawiając tezę o nadużyciu przez stronę prawa w rozumieniu art. 8 k.p., należy przy tym wyjaśniać, jakie konkretnie prawo podmiotowe, które w ocenie skarżącej zostało naruszone, wchodzi w rachubę, czy czynienie użytku z tego prawa polega na jego sprzeczności z zasadami współżycia społecznego, czy ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa (bądź i z zasadami współżycia społecznego i ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa) oraz jakie zasady współżycia społecznego (społeczno-gospodarcze przeznaczenie prawa) zostały pogwałcone. Wprawdzie w orzecznictwie reprezentowane jest stanowisko, zgodnie z którym żądanie zapłaty wynagrodzenia za pracę, którego pracownik zrzekł się w nieważnej ugodzie (porozumieniu rozwiązującym umowę o pracę) może stanowić nadużycie prawa (art. 8 k.p.) jako postępowanie nieuczciwe, naruszające zasady zaufania i lojalności wobec pracodawcy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2009 r., I PK 89/09, OSNP 2011 nr 11-12, poz. 147), ale Sądy *meriti* wskazały, dlaczego nie znalazły w rozpoznawanej sprawie podstaw do zastosowania art. 8 k.p. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku odniesiono się do okoliczności związanych z zawarciem porozumienia, w tym na brak dowodów, które świadczyłyby o nielojalnym zachowaniu pracownika względem pracodawcy. Ocena czy zastosowanie ma norma art. 8 k.p., mieści się natomiast w granicach swobodnego uznania sędziowskiego.

Zauważyć również należy, że powoływana we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania sprawa II PSKP 89/21 (poprzednio II PSK 105/21), została rozpoznana przez Sąd Najwyższy na posiedzeniu w dniu 13 kwietnia 2022 r. wyrokiem oddalającym skargi kasacyjne pozwanej. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy w konkluzji stwierdził, że klauzule generalne nie mogą unicestwiać skutków prawnych wynikających z bezwzględnie obowiązujących norm prawa pracy. Nie można z powołaniem się na zasady współżycia społecznego

twierdzić, że zrzeczenie się przez pracownika wynagrodzenia nie rodzi skutku w postaci bezwzględnej nieważności tej czynności prawnej (art. 84 k.p. w związku z art. 58 § 1 k.c.; zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2006 r., I BP 12/06, LEX nr 322967). Oznacza to, że skuteczne podniesienie zarzutów z art. 8 k.p. nie skutkuje nieuznaniem nieważności zrzeczenia się prawa do wynagrodzenia. Stwierdziwszy nieważność zrzeczenia się należy ocenić słuszność zgłoszonego nadużycia prawa podmiotowego w kontekście całokształtu danej sprawy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 284/03, LEX nr 176084), tym bardziej, że domniemanie przemawia za tym, iż ten, kto korzysta ze swego prawa, czyni to w sposób zgodny z zasadami współżycia społecznego. Dopiero istnienie szczególnych okoliczności (których istnienia również w tamtej sprawie Sąd Najwyższy nie dostrzegł) może domniemanie to obalić i pozwolić na zakwalifikowanie określonego zachowania jako nadużycia prawa nie zasługującego na poparcie z punktu widzenia zasad współżycia społecznego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2000 r., II CKN 956/99, LEX nr 45570 oraz B. Stępień-Załucka: Konstytucyjne prawo własności – sposoby naruszenia i środki ochrony, Warszawa 2021).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego stosownie do art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[as]